

netwerk
tegen
armoede

Netwerk tegen Armoede

Vooruitgangstraat 323 bus 6 - 1030 Brussel / tel. 02-204 06 50 / fax : 02-204 06 59
info@netwerktegenarmoede.be / www.netwerktegenarmoede.be

Federatie Centra voor Basiseducatie vzw

Marcel Broodthaersplein 8 bus 5, 1060 Brussel /gsm 0473 17 09 53
Steven.vandeneynde@federatie-basiseducatie.be / www.basiseducatie.be

Vocvo vzw

Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen
Tel.: 015 44 65 00 / Fax: 015 44 65 01
vraag@vocvo.be / www.vocvo.be

Leerkansen

Formeel en informeel leren

als hefboom in de verenigingen waar armen het woord nemen en de welzijnschakels

I. Historiek.

In het voorjaar 2007 hebben verenigingen waar armen het woord nemen de samenwerking met de Centra voor Basiseducatie (CBE) bediscussieerd. Dit resulteerde in een **oplijsting van de drempels** die mensen in armoede ervaren om naar de CBE te stappen, maar ook drempels die het moeilijk maken om lessen te blijven volgen. In het najaar 2007 is op basis van deze lijst een dialoog aangegaan met de CBE: per drempel werd bekeken "wie" daaraan "wat" kan doen. Wat kan een vereniging waar armen het woord nemen doen? Wat kunnen de CBE doen? Maar ook wat kan de minister van Onderwijs doen? Een gesprek met het kabinet Onderwijs in 2008 was dan ook een logisch gevolg.

We nemen in bijlage het document uit 2007 op dat de drempels toelicht die mensen in armoede ervaren om in opleidingen in een centrum voor basiseducatie te leren. Ter herinnering een samenvatting van deze drempels: Mensen in armoede hebben meestal een slechte ervaring met het onderwijs. Bovendien zien veel mensen in armoede niet het nut van een opleiding. Mensen in armoede haken sneller af of overwegen niet eens het volgen van een cursus bij het CBE wanneer ze zich voor de cursus/vorming te veel en te ver moeten verplaatsen. Mensen in armoede hebben een laag zelfbeeld. De angst om nog eens te falen is enorm groot. Bovendien schamen zij zich omdat ze bijvoorbeeld nog altijd niet kunnen lezen of schrijven. Mensen in armoede kunnen zich niet langdurig engageren om een cursus/vorming te volgen. Het CBE is onvoldoende bekend bij mensen in armoede. Mensen in armoede leven in een kluwen van problemen. Zij leven van dag op dag. Een cursus is meestal niet prioritair in hun leven. In dat opzicht willen mensen in armoede niet lang wachten op de start van een cursus. Wanneer iemand 'klaar is' om een cursus te volgen en dan toch niet kan beginnen, geeft dat een gevoel van mislukking. In tegenstelling tot de vooroordelen hebben mensen in armoede het gevoel nooit 'tijd' te hebben. Zij moeten vaak woekeren met de beschikbare tijd. Voor mensen in armoede is het een hele opgave om regelmatig naar de les te komen. Mensen in armoede voelen zich veiliger in een kleine groep. In een kleine groep, bij voorkeur met bekenden, durven zij zich meer bloot te geven. Echter leven ook veel mensen in isolement.

Onder impuls en begeleiding van de Oost-Vlaamse Centra voor Basiseducatie liep in 2007 en 2008 in de provincie Oost-Vlaanderen een project om de samenwerking tussen de Oost-Vlaamse verenigingen waar armen het woord nemen en de CBE te verbeteren. Een **doeboek** (Recht op leren, daar gaan we voor!), met een visietekst, een stappenplan om de samenwerking tussen een vereniging en een CBE uit te bouwen en uitgewerkte voorbeelden van samenwerking, is het resultaat in 2009. Op een ontmoetingsdag (13 februari 2009) werden ervaringen uitgewisseld en gesprekken gevoerd tussen werkers en deelnemers uit verenigingen en CBE uit heel Vlaanderen. Ook medewerkers van de minister van Onderwijs waren aanwezig en bevestigden het belang van de samenwerking tussen basiseducatie en armoedebestrijding. Die was ook expliciet opgenomen in het eerste Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen van de Vlaamse regering (2005 – 2011). Alleen al door het proces om tot dit doeboek te komen werd de samenwerking tussen de verschillende verenigingen en de CBE versterkt in de provincie Oost-Vlaanderen.

Door deze positieve ervaring leek het een goed idee om per provincie de dialoog tussen de lokale verenigingen en de CBE over te doen. Deze keer met het doeboek als basis. Zo werden in 2009 en 2010 de verenigingen en de CBE van respectievelijk Limburg en de stad Antwerpen samengebracht. Dit had evenwel niet het verhoopte succes. In Limburg was de interesse maar matig, er namen slechts 2 verenigingen deel, en in de stad Antwerpen is het overleg zelfs afgelast wegens geen reactie van de verenigingen. Er moest een andere aanpak gezocht worden.

Een samenwerking tussen een vereniging waar armen het woord nemen of een welzijnsschakel en een CBE heeft een belangrijke meerwaarde. Deze zit voornamelijk in hun complementariteit. De verenigingen/welzijnsschakels bereiken mensen in armoede en brengen ze samen. De CBE maken met hun educatieve aanpak mensen in armoede gericht sterker. Dit laatste is eveneens een van de zes criteria om als vereniging waar armen het woord nemen erkend te worden.

De CBE zijn daarom een geprivilegieerde samenwerkingspartner voor de verenigingen. Er zijn praktijkvoorbeelden in Vlaanderen die dat illustreren. Maar vele potentiële

mogelijkheden tot samenwerking blijven liggen. Verenigingen/welzijnsschakels weten niet altijd welke cursussen in hun omgeving aangeboden worden door de CBE. Ze weten vaak onvoldoende welk aanbod op maat de CBE daarnaast ook binnen de muren van de eigen vereniging kunnen organiseren. Maar ook de CBE benutten soms onvoldoende de decretale mogelijkheden om op maat te werken. Tot slot blijven vele leerkansen onbenut om mensen sterker te maken op momenten dat ze binnen de verenigingen samenkomen en –werken, maar dat er geen sprake is van 'georganiseerde leermomenten'. Momenten die ook weinig geassocieerd worden met een lesgebeuren begeleid door een leerkracht, maar waarop wel degelijk samen en/of van elkaar geleerd wordt.

Ondanks stimulansen en veel goede bedoelingen is er op dit moment geen sprake van een systematische samenwerking tussen de CBE en de verenigingen waar armen het woord nemen of de welzijnsschakels. Deze plaatselijke samenwerking ondervindt zelfs nog heel wat drempels. Ze wordt nog niet gestimuleerd – en zeker niet gegarandeerd – door een gemeenschappelijk beleid van de overheidsdomeinen onderwijs, welzijn en armoedebestrijding.

Aangezien de CBE en de organisaties die werken met mensen in armoede als goede partners gezien worden voor het verlagen van drempels naar leren en het uitbreiden van leerkansen voor mensen in armoede, werden opnieuw acties opgenomen in het **Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen (2012 – 2016)**. Acties uit het plan dagen uit om de mogelijkheden qua samenwerking verder te verkennen en zo mogelijk te verbreden én te ijveren voor het structureel ondersteunen en stimuleren van de samenwerking door de Vlaamse overheid.

II. De uitdaging.

Verenigingen waar armen het woord nemen geven mensen in armoede het woord in een dialoog met de samenleving en zijn gericht op ontmoeting, empowerment en emancipatie. Aan de activiteiten nemen mensen in armoede deel, zonder daartoe verplicht te zijn; ze werken mee en functioneren vaak in (grote of kleine) groep. Al de activiteiten doen volop beroep op de talenten en competenties van mensen en houden daardoor ook kansen in om competenties te verhogen en persoonlijke groei te stimuleren.

Welzijnsschakels zijn een landelijke vereniging waar armen het woord nemen. De lokale groepen die erbij aansluiten kenmerken zich door de louter vrijwillige inzet van mensen met en zonder armoede ervaring waarop ze zich beroepen in de strijd tegen armoede en uitsluiting.

Veel verenigingen zoeken naar manieren om hun krachtgerichte werking te versterken en ook om duidelijke en expliciete vormingsmomenten voor hun deelnemers te bieden... Zij zoeken daarvoor partners en willen dat die "op maat" in de organisatie een bijdrage leveren.

De CBE kunnen ingaan op leervragen die in de werking geformuleerd worden en kunnen - in overleg, ter plaatse en op maat - een module uit het aanbod, maatwerk of ook kortere activiteiten uitbouwen.

De uitdaging is de samenwerking tussen de verenigingen/welzijnsschakels en de CBE te versterken, maar ook het formele leren open te trekken naar ondersteuning van het informeel leren dat in de organisaties plaatsvindt.

Het aanbod dat de CBE met overheidsmiddelen kunnen bieden, ook in samenwerking, is formeel leren. De leeractiviteiten blijken nog heel wat drempels op te werpen voor deelnemers, zelfs wanneer die ter plaatse in de vereniging en op maat worden uitgewerkt. Mensen moeten erdoor aangesproken en gemotiveerd worden. Daarnaast is ook een doorgedreven engagement nodig, wat voor mensen in een vaak complexe armoedesituatie (tijdelijk) niet evident is. Hun draagkracht is vaak beperkt. Veel mensen zetten dus niet de stap naar expliciet georganiseerde leeractiviteiten, ook niet als die plaatsvinden in de eigen vereniging.

Daarnaast zien ook de verenigingen zelf de CBE niet altijd als een partner, omdat het leren dat door onderwijs wordt aangeboden in sommige gevallen nog te weinig kan inspelen op wat zich aan kansen en vragen in de organisaties aandient, zeker ook t.a.v. de potentiële individuele deelnemers.

III. Het project Leerkansen (2011-2014)

Deze vaststellingen vormden de uitgangspunten voor een aantal pilootprojecten die vrijuit konden onderzoeken of de educatieve bijdrage van de CBE in verenigingen die werken met mensen in armoede/welzijnsschakels bv. nog meer laagdrempelig en flexibel ... zou kunnen worden, met expliciete nadruk op het creëren van leerkansen in een context waar reeds informeel geleerd wordt.

De doelstelling

Het project onderzocht de mogelijkheden om voor mensen in armoede meer leerervaringen te creëren door ook de leerkansen die spontaan ontstaan in de verenigingen waar armen het woord nemen/ welzijnsschakels te versterken.

De focus van het project lag op het bewust maken – opmerken en benoemen – van de informele leerkansen voor individuen en voor kleinere of grotere groepen. Daarnaast werd al doende onderzocht hoe een CBE dit informele leren kan ondersteunen en daarover met de verenigingen in dialoog kan gaan, zodat ook de organisatie meer bewust met de leerkansen kan omgaan.

De bedoeling van de gezamenlijke acties van de basiseducatie en het Netwerk tegen Armoede is om de leerkansen van mensen in armoede binnen de verenigingen waar armen het woord nemen en de welzijnsschakels te versterken en uit te breiden. Dit kan op verschillende manieren. Enerzijds door mensen in armoede beter door te verwijzen naar het bestaande lokaal vormingsaanbod, anderzijds door beter in te spelen op de noden van de groep door het gericht faciliteren van een vorming op maat binnen de muren van de vereniging, maar ook door -samen met de vereniging- sterker in te zetten op het potentieel van het informeel leren ter plaatse. Het betreft hier versterken van leerkansen die zich op de verenigingsvloer spontaan voordoen, zonder in een klassiek 'lesmoment' te vervallen. Dit betekent ook het versterken van de focus van een vereniging op de mogelijkheden die zich aandienen tijdens de bezoekersmomenten en activiteiten, om mensen in armoede te empoweren, te versterken, iets aan te leren zonder dat de mensen in armoede het als 'les' ervaren.

Concreet

Het Netwerk tegen Armoede heeft in samenwerking met de CBE in de loop van 2012 een aantal pilootprojecten opgezet. Hiervoor werd een oproep naar de verenigingen gelanceerd. Met behulp van additionele middelen uit verschillende hoeken kon een project van start gaan in drie regio's: Mechelen, Kortrijk/Menen/Roeselare en Ninove. Het betrof hier steeds een samenwerking tussen een vereniging waar armen het woord nemen en/of een welzijnsschakel met het lokale CBE.

De werkhypothese hierbij was: leervragen, maar ook leerkansen die nog niet worden herkend en gegrepen, kunnen door het CBE in de vereniging geëxpliciteerd en ondersteund worden, door een combinatie van participerende observatie en de '**didactiek van G-coaching**'. Daardoor worden deze leerkansen motiverende en functionele leermomenten, wat plaatselijk "een krachtig leerklimaat" scheidt waarin diverse soorten leerinitiatieven organisch groeien en een plaats kunnen krijgen. Deze aanpak kan dus ook resulteren in een module, een maatwerk of een activeringsaanbod. Tot slot kan deze aanpak een belangrijke hefboom zijn in functie van een drempelverlagende toeleiding naar het open aanbod van de CBE.

In onderlinge afspraak werd een leraar basiseducatie ingezet om op regelmatige tijdstippen op de vloer van een vereniging waar armen het woord nemen of een welzijnsschakel aanwezig te zijn. Voornamelijk op die momenten wanneer mensen in armoede samen komen. Hij/zij werkte nauw samen met een medewerker (of een vrijwilliger) ter plaatse. De leraar basiseducatie draaide mee met de werking van de vereniging, werkte samen met een medewerker/vrijwilliger ter plaatse, bouwde vertrouwen op en nam na verloop van tijd initiatieven.

In de loop van het project deden de leraar basiseducatie en de medewerker(s) of vrijwilligers van de vereniging ervaring op in het oppikken en versterken van de leerkansen die zich aandienen in de werking. Daardoor ontstond er ook voor de leraar basiseducatie en de medewerker of vrijwilliger van de vereniging een krachtig leerklimaat in de vereniging. Expertise vanuit beide kanten werd uitgewisseld. De medewerker van de vereniging deelde zijn expertise vanuit een zorgcontext, de leraar basiseducatie doet dit vanuit een educatieve context.

Elk project werd een unieke ervaring, mede bepaald door de specifieke werking van de verenigingen. De beginsituatie, verwachtingen, afspraken én de mogelijkheden tot samenwerken resulteerden in een eigen bijdrage. De betrokken werkers werden in een interview samengebracht, hun ervaringen werden verwerkt in een "Draaiboek" en "Verhalen uit Leerkansen". Op 2 ontmoetingsdagen (13 december 2014 en 15 januari 2015) spraken mensen in armoede, samen met vrijwilligers en beroepskrachten over hun ervaringen, over leren en de inzet van de basiseducatie in de eigen werking. Voor verdere theorievorming over het belang van leren voor mensen in armoede werd beroep gedaan op Bindkracht. De stuurgroep van het project Leerkansen volgde het project op en formuleerde ook de beleidsaanbevelingen.

De meerwaarde

Op welke manier maakte de leraar basiseducatie in een vereniging waar armen het woord nemen of een welzijnsschakel het verschil?

- Door participerende observatie (een belangrijke component van de G-coach methodiek) bij de activiteiten van de vereniging wordt het mogelijk voor de leraar basiseducatie om leerkansen te ontdekken, herkennen en benoemen. Daarnaast leert hij/zij de doelgroep, de medewerkers en de werking van de vereniging kennen. Dit zijn noodzakelijke voorwaarden om op een doelgerichte wijze leerkansen te kunnen creëren in de verenigingen. Daarnaast versterkt dit de leraar basiseducatie ook in zijn handelingsbekwaamheid met mensen in armoede, wat ook een positief effect kan genereren binnen de CBE zelf.
- Door de participerende observatie wordt de leraar basiseducatie "deel" van het verenigingsgebeuren waardoor de drempels voor de mensen in armoede, maar ook voor de medewerkers/vrijwilligers van de verenigingen, weggewerkt worden om te komen tot een meer vertrouwelijke en veilige (leer)context om een leerproces aan te gaan.
- Er wordt over 'leren' gesproken. Binnen de vereniging wordt men alerter voor 'leren', er ontstaat een 'leer'reflex. 'Leren' krijgt daardoor ook een plaats in de verenigingen.
- De leraar basiseducatie is goed geplaatst om met de methodiek van G-coach (geletterdheidscoaching) leerkansen te creëren en tot leermomenten uit te werken binnen de vereniging. Als G-coach werkt hij/zij aan geletterdheid (in de brede betekenis) op maat van de vereniging. Dit werken aan geletterdheid wordt geïntegreerd in een bestaande activiteit op de verenigingsvloer. De geletterdheidscoaching wordt daarom aangepast aan de doelen en de context van de activiteiten van de vereniging. Werken aan geletterdheid wordt geïntegreerd binnen de activiteiten van de vereniging en wordt bijgevolg functioneel wat de drempel naar 'leren' verlaagt. De mensen in armoede ondervinden direct het nut ervan omdat de coaching inspeelt op wat ze als noden ervaren. De coaching past zich aan de individuele karakteristieken en noden van de deelnemers aan en de leraar basiseducatie doet mee aan de activiteiten in de vereniging (participerende observatie). De organisatievorm wordt steeds afgestemd op de plaatselijke realiteit: in groep, in kleine groepjes of individueel, maar steeds in de context van de vereniging.
De geletterdheidscoaching moet bij mensen in armoede uiteindelijk een competentiegevoel tot stand brengen waarmee zij andere, toekomstige geletterdheidstaken in het leven of in hun beroep, e.d. met meer zelfvertrouwen kunnen aanpakken. Mensen in armoede worden hierdoor sterker. Mensen in armoede krijgen kansen om te 'leren'. Omwille van de drempelverlagende, niet stigmatiserende en functionele karakteristieken is deze manier om leerkansen te creëren uiterst geschikt in de context van de verenigingen waar armen het woord nemen of welzijnschakels.
- De CBE krijgen direct voeling met de doelgroep en worden versterkt in hun handelingsbekwaamheid met mensen in armoede. Door de samenwerking ontstaan nieuwe inzichten. Drempels naar leren, zowel binnen de vereniging als binnen de CBE worden verlaagd.

De stimulans: het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen

Aangezien de CBE en de organisaties die werken met mensen in armoede als goede partners gezien worden voor het verlagen van drempels naar leren en het uitbreiden van leerkansen voor mensen in armoede, werden opnieuw acties opgenomen in het **Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen (2012 – 2016)**. Acties uit het plan dagen uit om de mogelijkheden qua samenwerking verder te verkennen en zo mogelijk te verbreden én te ijveren voor het structureel ondersteunen en stimuleren van de samenwerking door de Vlaamse overheid.

Het project situeert zich in het strategisch plan geletterdheid.

3.8. De Centra voor Basiseducatie, ondersteund door VOCVO en de decretale stuurgroep volwassenenonderwijs, werken samen met armenverenigingen om werken aan geletterdheid met mensen in armoede een plaats te geven; de geletterdheidstraining draagt bij tot armoedebestrijding.

De Centra voor Basiseducatie gaan, ondersteund door VOCVO en de Stuurgroep Volwassenenonderwijs, samen met het Vlaams netwerk van Verenigingen waar Armen het Woord nemen en de Welzijnsschakels verder na op welke manier aandacht voor geletterdheid en onderwijs een plaats kan krijgen bij initiatieven die werken met mensen in armoede.

Hiertoe wordt in een aantal organisaties die werken met mensen in armoede geschikte modules uit het aanbod van de basiseducatie ingezet. Enerzijds doet de lesgever basiseducatie ervaring op in het werken met mensen in armoede (in servicetraining). Anderzijds worden de mogelijkheden tot informeel leren ontdekken, informele leermomenten zien en de kansen om meer formele leermomenten daarop aan te sluiten geïnitieerd.

Er wordt ook de mogelijkheid onderzocht om de werking van organisaties die werken met mensen in armoede gedurende een bepaalde tijd te laten screenen door experts geletterdheid uit het onderwijs. Bedoeling is dat zij leermomenten detecteren in de werking van deze organisaties, die hertalen in functie van de geletterdheidsdoelstellingen waardoor ze de initiatieven op een hoger niveau te tillen en die momenten in concreet bruikbare systemen gieten.

IV. Beleidsaanbevelingen.

Zowel de Federatie CBE als het Netwerk tegen Armoede willen de samenwerking op het vlak van leren open trekken. Met als doel de lokale samenwerkingen te stimuleren, te versterken en structureel te verankeren. Voornamelijk m.b.t. de versterking van het informeel leren in de organisaties is het potentieel nog zeer groot, en is enig regelgevend werk noodzakelijk.

Ten aanzien van de Vlaamse overheid

1. Het is nodig om een **beleidsdomeinoverschrijdend structureel kader** te creëren om de samenwerking tussen de CBE en de welzijns-/armoedesector structureel te verankeren. Het stimuleren, versterken en structureel verankeren van de lokale samenwerkingen tussen de CBE en de verenigingen waar armen het woord nemen en de welzijnsschakels is voor beide organisaties een prioriteit. De PIAAC-resultaten onderstrepen de noodzaak om geletterdheid bij mensen in armoede als een belangrijke opdracht van basiseducatie te beschouwen. Het welzijns-/armoedebeleid in Vlaanderen ontwikkelt mee het geletterdheidsbeleid en de Sector CBE draagt bij aan de beleidsdoelen van het VAPA (Vlaams Actieplan Armoedebestrijding). In het bijzonder sluiten de beleidsdomeinen onderwijs, armoede en welzijn een samenwerkingsakkoord om meer leerkansen te creëren voor mensen die armoede en sociale uitsluiting ondervinden en trekken hiervoor de nodige middelen uit.
2. De overheid **stimuleert en faciliteert de CBE** om intensiever samen te werken met verenigingen waar armen het woord nemen en welzijnsschakels.
 - 2.1. Naast de mogelijkheid van contractwerk en het decretaal erkende en gefinancierde klassikale aanbod (modulair aanbod, maatwerk en activeringsactiviteiten) **erkent en financiert de Vlaamse overheid decretaal de G-coach (geletterdheidscoach) als een specifieke onderwijsvorm/methodiek**. G-coach in contractwerk is in de samenwerking met organisaties die werken met mensen in armoede geen optie omdat de verenigingen over onvoldoende middelen beschikken om dit te financieren en het geeft bovendien onvoldoende garantie op de organisatie van een structureel en duurzaam aanbod. Het huidige decretale aanbod is voor een deel van de doelgroep vaak nog te hoogdrempelig en te weinig op maat.

De G-coach methodiek heeft reeds zijn nut bewezen op de opleidings- en werkvloer en in de context van onderwijs aan gedetineerden. Hij kan eveneens vertaald worden naar de context van organisaties die werken met mensen in armoede. De methodiek stelt de medewerkers van de CBE's in staat om in die context relevante leerkansen te creëren en te ondersteunen vanuit specifieke onderwijskundige expertise. De methodiek heeft bovendien een dubbel effect. De methodiek creëert de mogelijkheid om op individueel en/of groepsniveau voldoende op maat van de doelgroep te kunnen werken. Daarnaast is het ook

mogelijk om vrijwilligers of medewerkers van de verenigingen via 'teach-the-teacher' te 'sensibiliseren' m.b.t. het creëren en ondersteunen van leerkanalen. De G-coach methodiek laat ook toe om aan 'participerende observatie' te doen, een noodzakelijke randvoorwaarde om zinvolle en relevante leerkanalen te creëren en te ondersteunen. Het huidige decreetaal gefinancierde groepsaanbod laat deze noodzakelijke aanpak onvoldoende toe.

2.2 Afhankelijk van de context zijn er in organisaties die werken met mensen in armoede ook mogelijkheden om **regulier decreetaal aanbod op maat** te organiseren. Het leeraanbod integreren in deze organisaties vraagt afstemming en maatwerk, wat zich o.a. vertaalt in extra overleg, ontwikkeling en voorbereiding. Door een **120% subsidiëring**¹ van (geïntegreerd) aanbod op maat in het kader van dergelijke samenwerkingsverbanden, wordt de noodzakelijke ruimte gecreëerd voor de leraar basiseducatie om contacten uit te bouwen en expertise uit te wisselen en te ontwikkelen met het oog op een duurzame samenwerking.

2.3. Om nog meer geïntegreerd en op maat te kunnen werken in organisaties die werken met mensen in armoede voert de Vlaamse overheid '**leergebiedoverschrijdende open modules**' in over alle leergebieden.

Ten aanzien van de Federatie Centra voor Basiseducatie

3. De Sector van de CBE sluit een protocol of **samenwerkingsakkoord** af met het Netwerk tegen Armoede, waarin het engagement wordt opgenomen om samen te werken met de verenigingen waar armen het woord nemen en welzijnsschakels. Er worden duidelijke intenties en een groepspad op lange termijn geformuleerd. De sector neemt deel aan een structureel overleg met VOCVO en het Netwerk tegen Armoede om dit op te volgen.

4. Samenwerken met organisaties die werken met mensen in armoede wordt een onderdeel van het doelgroepenbeleid van de centra. Dit resulteert in concreet aanbod op maat binnen de mogelijkheden van de onderwijswetgeving.

Ten aanzien van het Vlaams Ondersteuningscentrum voor Volwassenenonderwijs

5. VOCVO verzamelt, ontwikkelt en verspreidt expertise met betrekking tot geletterdheid voor alle actoren. In het bijzonder is er ook nood aan expertise over het samengaan van laaggeletterdheid en armoede en de zorg voor de specifieke doelgroep van mensen die leven in armoede.

¹ Analoog aan de 120% financiering die werd ingevoerd in het decreet betreffende het volwassenenonderwijs om de ontwikkeling en invoering van het concept van gecombineerd onderwijs (afstands- en contactonderwijs) te stimuleren in de CVO's en CBE's.

6. VOCVO en de ondersteuningsdiensten van de organisaties die werken met mensen in armoede werken samen een specifiek vormingsaanbod uit waarmee ze zowel de CBE als de verenigingen waar armen het woord nemen/welzijnsschakels ondersteunen in hun samenwerking.

7. VOCVO ondersteunt, faciliteert en stimuleert de CBE in functie van werken met mensen in armoede. VOCVO neemt deel aan een structureel overleg met de Federatie CBE en het Netwerk tegen Armoede om dit op te volgen.

Ten aanzien van het Netwerk tegen Armoede.

8. Het Netwerk tegen Armoede sluit een protocol of **samenwerkingsakkoord** af met de Sector van de Centra voor Basiseducatie, waarin het engagement wordt opgenomen om samen te werken met de CBE. Het Netwerk ondersteunt, faciliteert en stimuleert de verenigingen waar armen het woord nemen in functie van het samenwerken met de CBE. Er worden duidelijke intenties en een groeipad op lange termijn geformuleerd. Het Netwerk neemt deel aan een structureel overleg met VOCVO en de Federatie CBE om dit op te volgen.

Bijlage.

Doorstroming van mensen in armoede naar de opleidingen van Basiseducatie. 30 november 2007

Mensen in armoede ervaren drempels om deel te nemen aan een opleiding van Basiseducatie. Toch bestaat er een grote behoefte aan vorming. Wat kunnen de verschillende partners doen om deze drempels weg te nemen? Dit document is opgebouwd vanuit de behoeften, de wensen van mensen in armoede. Telkens wordt gekeken wat de centra voor basiseducatie, het kabinet Onderwijs en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen concreet kunnen ondernemen om deze drempels te minimaliseren.

De drempels.

- 1) Mensen in armoede willen zo snel mogelijk aan een cursus/vorming starten. Mensen in armoede leven van dag tot dag. In dat opzicht vormen lange wachtlijsten een grote drempel. Wanneer iemand alle drempels is gepasseerd en dan toch niet kan beginnen, geeft een gevoel van mislukking :**

CBE : heeft de mogelijkheid om de lessen modulair in te richten. De lessen kunnen zeer flexibel ingericht worden. In andere woorden : de lessen kunnen starten op eender welk moment in het jaar, eender welk moment in de week en eender welk moment in de dag. Dit vraagt enkel een goede organisatie van het CBE.

VNA : Binnen de verenigingen van het VN kunnen data afgesproken worden wanneer iemand van het CBE langskomt of wanneer gezamenlijk vanuit de vereniging het CBE bezocht wordt. De verenigingen kunnen bijhouden wie interesse heeft voor een opleiding bij het CBE en kan deze personen voor deze contactmomenten uitnodigen.

- 2) Mensen in armoede hebben meestal een slechte ervaring met het onderwijs. Bovendien zien veel mensen in armoede niet het nut van een opleiding. Zij ervaren een grote drempelvrees om aan een cursus/vorming te starten :**

CBE : Het CBE kan de vereniging bezoeken om uitleg te geven. Nog beter zou zijn als het CBE op regelmatige momenten iemand een permanentie kan laten doen bij een vereniging. Hierdoor wordt dit een vertrouwenspersoon.

Een medewerker van het CBE ondersteunt de werking van een VNA, en zoekt daar naar de meest aangepaste formule wbt maatwerk en toeleiding.

Volgende nieuwe wetgeving is het voor de CBE mogelijk leertrajecten te organiseren. Dit zijn persoonlijke contacten, contacten die niet per se klasmomenten genoemd moeten worden. Zo creëert men vertrouwen.

VNA : De VNA kunnen indirect gebeurtenissen/vragen tijdens een neutrale activiteit aangrijpen om het CBE voor te stellen. Wanneer iemand interesse heeft voor een opleiding bij het CBE kan men met deze persoon individueel of in groep de weg naar het CBE tonen en zelfs voor de eerste keer meegaan. Dit werkt drempelverlagend.

De VNA kunnen de medewerkers van de CBE uitnodigen op activiteiten van het VNA. Op deze manier maken mensen in armoede kennis met de medewerkers van het CBE. Dit verhoogd het vertrouwen.

Verspreiden van goede praktijkvoorbeelden naar de verenigingen.

Kabinet : Nu gebeurt de voor- en nazorg (ontmoeting en overleg) van CBE medewerkers te veel op vrijwillige basis. Kan hier geen structurele oplossing voor bedacht worden.

- 3) Mensen in armoede haken sneller af of overwegen niet eens het volgen van een cursus bij het CBE wanneer ze zich voor de cursus/vorming te veel en te ver moeten verplaatsen. Mensen in armoede zijn zeer gebonden aan de buurt waarin ze wonen. Ook hebben ze zelden een auto ter beschikking om naar een andere stad te rijden. Het openbaar vervoer is niet alleen duur, het houdt ook geen rekening met de tijdstippen waarop de lessen starten/eindigen :**

CBE : cursussen kunnen op verplaatsing georganiseerd worden. Dit wil zeggen dat het CBE niet gebonden is aan haar eigen gebouwen. Hiervoor is er wettelijk geen enkele belemmering.

Het CBE kan binnen de leertrajecturen cursisten blijven contacteren om hen te motiveren te blijven komen, of opnieuw te komen.

VNA : Naargelang de mogelijkheden kan een cursus in een lokaal van de verenigingen zelf georganiseerd worden. Ook kunnen de verenigingen helpen met het zoeken van een lokaal in de buurt. Opgelet : CBE blijft vanzelfsprekend verantwoordelijk voor de huur. Over andere praktische zaken (bv een bord) kan onderling een afspraak gemaakt worden. Als de groep en lesgever mekaar beter hebben leren kennen kan de klas naar een lokaal van het CBE verhuizen. Deze lokalen zijn tenslotte beter ingericht met alle benodigdheden (bord, projector, boeken, enz..) om goed les te geven.

4) Mensen in armoede hebben een laag zelfbeeld. De angst om nog eens te falen is enorm groot. Bovendien schamen zij zich omdat ze bijvoorbeeld nog altijd niet kunnen lezen of schrijven. Zij zijn ook extreem gevoelig voor stijl en posities :

CBE : pedagogische aanpak kan aangepast worden. De lessen moeten zo praktisch gericht mogelijk ingevuld worden. De medewerkers moeten in staat zijn mensen in armoede als gelijkwaardig te benaderen en hun sociale omgangsvormen te interpreteren (bv. Ruige taal die helemaal niet zo ruig bedoeld is) en misschien zelfs zelf te hanteren (taalgebruik aanpassen aan de leefwereld).
Organiseren van nascholing van de leerkrachten en goede praktijkvoorbeelden verspreiden.

5) Mensen in armoede ervaren elke vorming als te duur. Soms kan het bedrag dat nodig is om de bus te nemen niet gemist worden. Hoe laag de kosten ook zijn bij CBE, toch zijn er mensen die moeilijkheden ondervinden om ze te betalen :

CBE : moet de 'schoolkosten' zo laag mogelijk houden. Het CBE zoekt hiervoor samenwerking met SOS Schulden op school. Het CBE zou zo wijkgericht mogelijk moeten werken.
Kabinet : schaft elke vorm van inschrijvingskost af.

6) Mensen in armoede hebben behoefte aan maatwerk (inhoudelijk) :

CBE : De lessen moeten zo veel mogelijk overeenkomen met de concrete behoeften van mensen in armoede. Het moet op de eerste plaats de zelfredzaamheid vergroten van mensen in armoede. Er moet een voldoende groot aanbod voorzien van cursussen zoals : het gebruik van de euro, sexualiteit, het lezen van een nmbu-urenplan, een stadsplan lezen, het spreken voor de scholen, ... maar ook wiskunde en NT1. Het CBE is vandaag te veel gericht op NT2 en ICT. Te veel 'maatwerkprojecten' zijn gericht op nieuwkomers. De CBE kunnen onderling goede praktijkvoorbeelden verspreiden.
Kabinet : De overheid moet meer controleren en de centra op aanspreken op het feit of maatwerk voor mensen in armoede al dan niet georganiseerd wordt.

7) Mensen in armoede kunnen zich niet langdurig engageren om een cursus/vorming te volgen. Een module van 40 uur is al te lang. Mensen in armoede zijn omwille van slechte levensomstandigheden vaker ziek dan gemiddeld. Uitgerekend die mensen die het hardst nodig hebben haken sneller af :

CBE : organiseert kortlopende modules van 2 tot 3 avonden (maatwerk).

VNA : Cursisten motiveren en ondersteunen om niet op te geven.

Voor zover dit mogelijk is geen activiteiten plannen op cursusmomenten van sommige trouwe leden.

Kabinet : Het pijnpunt is dat dit door het CBE projectmatig moet worden georganiseerd. Dit wil zeggen dat dit elk jaar opnieuw moet worden aangevraagd als project en moet wachten op goedkeuring. Het kabinet moet zorgen voor een structurele aanpak.

Bovendien moeten deze aanvragen minstens een maand op voorhand ingediend worden. Dit is niet altijd haalbaar en niet realistisch.

Een module waar zes personen zijn ingeschreven, waar per les twee personen verschijnen, maar waar tenslotte op het einde van de module alle personen een paar keer zijn komen opdagen is ook belangrijk. Dit is nodig voor het opbouwen van vertrouwen. Ook hier moet een structurele oplossing voor gevonden worden.

8) Mensen in armoede weten niet van het bestaan af van vormingen van het CBE. Het CBE is onvoldoende bekend bij mensen in armoede :

CBE : kan haar aanbod via diverse kanalen bekend maken (regionale televisie, kranten), maar ook door het gericht informeren van hulpverleners, medewerkers van buurthuizen, verenigingen enz...

Omdat de folders ook mensen moet bereiken die moeite hebben met schrijven en lezen is het belangrijk dat veel beelden en kleuren in de folders worden verwerkt. Opgepast, het blijft moeilijk om deze doelgroep met folders of brochures te bereiken.

Alle CBE moeten er zich van bewust zijn van de noodzaak om ook blijvend te richten op mensen die moeilijk te bereiken zijn. Ook voor de VNA is dit een aandachts- en werkpunt. Het is belangrijk dat dit door het CBE en de VNA gezamenlijk wordt aangepakt.

Aanmaak van een folder/brochure voor de doorverwijzers.

VNA : Folders van het CBE zichtbaar ter beschikking stellen, het CBE bezoeken en/of erover praten. Verenigingen kunnen werken via een tussenweg. Op basis van concrete behoeften die naar boven komen bij de mensen tijdens een activiteit contact zoeken met het CBE.

Kabinet : Aanmaak en financiering van een sensibiliseringscampagne.

9) Mensen in armoede leven in een kluwen van problemen. Zij leven van dag op dag. Een cursus is meestal niet prioritair in hun leven. Een nieuwe dagdagelijkse tegenslag ontnemt snel de motivatie om naar de les te gaan. In tegenstelling tot de vooroordelen hebben mensen in armoede het gevoel nooit 'tijd' te hebben. Zij moeten vaak woekeren met de beschikbare tijd. Voor mensen in armoede is het een hele opgave om regelmatig naar de les te komen :

CBE : Inspanningen leveren om de leefwereld van mensen in armoede te leren kennen en er rekening mee houden. Het betrekken van een ervaringsdeskundige in de werking van het CBE kan daarbij helpen.

VNA : De verenigingen kunnen uitleg/vorming geven aan de leerkrachten van het CBE. Een andere suggestie is dat het CBE contact kan opnemen met de verenigingen wanneer een cursist regelmatig afwezig is om te kijken wat de oorzaken zijn en wat er eventueel gezamenlijk aan gedaan kan worden.

Kabinet : mogelijk maken dat ervaringsdeskundigen binnen de werking van CBE kunnen worden opgenomen.

10) Mensen in armoede voelen zich veiliger in een kleine groep. In een kleine groep, bij voorkeur bekenden, durven zij zich meer bloot te geven. Echter leven ook veel mensen in isolement. Wanneer zij in een groep terechtkomen, weten ze niet hoe zich te gedragen :

CBE : zij werken sowieso al met kleine groepjes. Wettelijk moeten zij echter wel minimum 6 (regelmatig aanwezige) cursisten per klas bereiken om deze uren in het schooljaar daarop te kunnen behouden. Het probleem is dat langdurig afwezige cursisten niet worden meegeteld. Natuurlijk kunnen CBE desondanks beslissen om met een kleinere klas van start te gaan. Het CBE moet dan intern bekijken of dit gecompenseerd kan worden door een grotere klas elders.

VNA : stelt haar werking/activiteiten voor aan de cursisten van CBE. Wanneer deze mensen de weg vinden naar een activiteit is hun isolement voor een deel doorbroken en leren ze eventueel ook hun medecursisten buiten de muren van CBE kennen.

Kabinet : de financieringsregel op basis van aanwezigheid aanpassen of drastisch versoepelen.

Conclusie : Concrete acties.

CBE

- zorgen voor maatwerk (plaats, lesmoment, kortlopend, inhoudelijk)
- vertrouwensrelatie opbouwen met mensen in armoede in vna (voor- en nazorg)
- betrekken van ervaringsdeskundige
- folder/brochure voor doorverwijzers
- beperk de kosten
- goede praktijken verspreiden

VNA

- inspanningen voor toeleiding (informeren, begeleiden, motiveren van mensen in armoede en vorming/nascholing lesgevers CBE)
- medewerkers CBE uitnodigen op activiteiten vna.
- Maatwerk aanvragen

- indien mogelijk eerste les cursus CBE in eigen lokaal laten doorgaan.
- Goede praktijken verspreiden

CBE en VNA samen

- Draaiboek taakafspraken.
- Opzetten en ondersteunen van samenwerkingsverbanden.
- Lokaal : Inspanningen om mekaars werking te leren kennen.

Kabinet

- structurele oplossing voor voor- en nazorg.
- Structurele oplossing voor maatwerk (flexibele aanvraag, afschaffen projectprincipe en kleine groepen met onregelmatige aanwezigheid)
- Mogelijkheid van ervaringsdeskundige opnemem.
- Afschaffen van elke vorm van inschrijvingsgeld
- Controle bij de lokale CBE of maatwerk voor mensen in armoede al dan niet georganiseerd wordt.
- Aanmaak en financiering van een sensibiliseringscampagne.